

УДК 330.341.1

Станасюк Н.С.

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри менеджменту та міжнародного підприємництва
Національного університету «Львівська політехніка»

УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

CONDITIONS OF INDUSTRIAL POTENTIAL DEVELOPMENT OF UKRAINE

АНОТАЦІЯ

Обґрунтовано євроінтеграційний вектор розвитку країни як якісно новий рівень розвитку. Проаналізовано позиції України у найбільш відомих міжнародних рейтингах. Розглянуто складові міжнародних індексів з метою оцінки умов, що сформувалися в державі. Визначено їх сприятливість щодо розвитку промислового потенціалу. Запропоновано формування сприятливого зовнішнього середовища як системи взаємопов'язаних політичних, економічних, соціальних, інноваційних, організаційно-управлінських та нормативно-правових умов.

Ключові слова: умови, розвиток, промисловий потенціал, зовнішнє середовище, європейська інтеграція.

АННОТАЦИЯ

Обоснованно євроінтеграційний вектор розвитку України як качественнo новий уровень развития. Проанализированы позиции Украины в наиболее известных международных рейтингах. Рассмотрены составляющие международных индексов для оценки условий, сформировавшихся в государстве. Определена их благоприятность по развитию промышленного потенциала. Предложено формирование благоприятной внешней среды как системы взаимосвязанных политических, экономических, социальных, инновационных, организационно-управленческих и правовых условий.

Ключевые слова: условия, развитие, промышленный потенциал, внешняя среда, европейская интеграция.

ANNOTATION

European integration vector of Ukraine as a qualitatively new level of development is grounded. Ukraine's position in the most famous international rankings is analyzed. Components of the international indices are considered in order to assess conditions that emerged in the country. Their usefulness for the development of industrial potential is defined. Formation of favorable external environment as a system of interrelated political, economic, social, innovation, organizational and administrative, normative and legal conditions is proposed.

Keywords: conditions, development, industrial potential, external environment, European integration.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Розвиток промислового потенціалу визначається умовами та факторами, які характеризують середовище, що сформувалося, міру його сприятливості щодо здійснення промислової діяльності, запровадження інновацій та досягнення економічного зростання держави. Обрання Україною вектору на євроінтеграцію спричинило ряд політичних, економічних, соціальних та інституційних змін в державі. В сучасній складній економічній ситуації формування потужного промислового потенціалу розглядається як основа майбутнього економічного зростання країни, тому важливим державним завданням є створення сприятливих умов для його розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження проблематики, пов'язаної з розвитком промислового потенціалу є предметом наукових досліджень О.І. Амоші, О.М. Алімова, С.О. Іщук, О.Є. Кузьміна, О.В. Пирог, Н.М. Качуріної, Ю.В. Кіндзерського, О.Ю. Кудріної та ряду інших вітчизняних вчених. Про стан умов, які сформувалися в Україні, для розвитку промислового потенціалу можна говорити на основі досліджень проведених відомими міжнародними компаніями та організаціями, зокрема американським дослідницьким центром Heritage Foundation та Wall Street Journal, компанією BDO та Гамбурським інститутом світової економіки, Світовим банком, міжнародним агентством Bloomberg, школою бізнесу INSEAD, Світовою організацією інтелектуальної власності та Корнельським університетом, Світовим економічним форумом, Європейською бізнес-асоціацією тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, приймати рішення спрямовані на ефективний розвиток промислового потенціалу, можна лише на основі врахування сукупності політичних, економічних, соціальних, інноваційних, організаційно-управлінських та нормативно-правових умов як складових елементів єдиної, складної, поліфункціональної системи.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналізування умов розвитку промислового потенціалу на шляху до євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рішучий крок України спрямований на відрив від пострадянського політичного режиму спричинив ряд негативних наслідків, зокрема зростання соціальної напруги у суспільстві у зв'язку із різким збіднінням населення, збільшенням тарифів на житлово-комунальні послуги та високим рівнем безробіття; зростання національної ворожнечі на сході країни та виникнення воєнної агресії, що значно відобразилося на розвитку промислового потенціалу через географічну зосередженість промислових підприємств у політично нестабільних регіонах та зумовило виникнення громадського безпорядку в державі.

Водночас, починаючи з 1998 року, спостерігається певна послідовність державної політики в напрямі Євроінтеграції, яка сьогодні обрана головним вектором розвитку. Розвиток євроінтеграційних процесів має значний вплив

на промисловий потенціал України. Досвід Європейських країн свідчить, що створення потужного промислового потенціалу є тим підґрунтям, яке здатне стати основою майбутнього економічного зростання країни. При цьому інновації є тією рушійною силою, яка забезпечить ефективний розвиток промисловості в сучасних умовах. У країнах ЄС основними напрямками розвитку промислового потенціалу є підтримка високотехнологічних галузей та формування промислових кластерів, а технологічна складова є основою його формування. Все це відбувається на фоні стимулювання державою НДДКР, зокрема мінімальна межа обсягів фінансування розвитку інноваційної складової повинна становити не менше 3% від національного ВВП. Тому низький рівень бюджетування інноваційного розвитку промислового потенціалу (менше 1% від національного ВВП) є суттєвим бар'єром на шляху становлення інноваційної моделі розвитку економіки в Україні. Вагомою перешкодою технологічного розвитку промислового потенціалу є введення податку на додану вартість, який сплачується при імпорті високотехнологічного обладнання. В результаті в країні практично не здійснюється технологічна переорієнтація промислового виробництва, що засвідчує високий ступінь зносу основних засобів в промисловості.

У результаті пострадянські трансформації, які відбулися в промисловому потенціалі України свідчать скоріше про його занепад, а не розвиток. Така ситуація є спричинена рядом негативних умов, що сформувалися в країні (табл. 1).

Так, у 2015 році порівняно з попереднім роком Україна втратила 7 позицій та продовжує залишатися на рівні із країнами з "репресивною" економікою. Щодо окремих складових індексу, то найбільш несприятлива ситуація склалася в управлінні державними витратами, гарантіями щодо прав власності, інвестиційним кліматом в країні та розвитком корупції.

Проте згідно з індексом інвестиційної привабливості Україна значно покращила свої позиції у 2015 році порівняно з попереднім роком та піднялася на 20 позицій, що дозволило їй увійти до переліку держав, що показують швидке покращення показників. Даний рейтинг виступає орієнтиром для міжнародних компаній, які хочуть розширити власний бізнес в умовах світової глобалізації. Інвестиції виступають необхідним джерелом розвитку промислового потенціалу та запровадження інновацій.

За результатами дослідження European Business Association, яке було проведене серед 71 топ-менеджерів, 80% з них, є не задоволеними інвестиційним кліматом в країні. До основних факторів, які знижують інвестиційну привабливість вони відносять корупцію та відсутність послідовності у проведенні державних реформ, а також податковий тиск [8].

За індексом сприйняття корупції Україна у 2015 році зайняла 130 місце та продовжує залишатися однією із найбільш корумпованих країн світу. Такий результат можна вважати ганьбою держави, особливо після проведення Євромайдану або «Революції гідності» у 2013 році. Розвиток корупції, в першу чергу, пов'язаний із

Таблиця 1

Місце України в міжнародних рейтингах

Показник	2015 рік	Критерії визначення
Індекс економічної свободи Heritage Foundation та Wall Street Journal	162 місце з 178	Свобода бізнесу, свобода торгівлі, податкова свобода, державні витрати, грошова свобода, свобода інвестицій, фінансова свобода, захист прав власності, свобода від корупції, свобода трудових стосунків.
Індекс інвестиційної привабливості (International Business Compass)	89 місце з 174	Економічні фактори, політико-правове поле; соціально-культурні умови.
Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index)	130 місце з 168	Досвід вимагання, досвід використання особистих зв'язків, досвід добровільної пропозиції хабарів.
Індекс легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index)	96 місце з 189	Розпочинання бізнесу; робота з дозволами на будівництво; отримання електропостачання; реєстрація майна; отримання кредиту; захист прав інвесторів; сплата податків; міжнародна торгівля; забезпечення контрактів; закриття підприємства
Інноваційний індекс (Bloomberg Innovation Index)	41 місце з 200	Інтенсивність проведення НДДКР відносно вкладу у ВВП; продуктивність праці; концентрація високих технологій; кількість дослідників у відсотках на 1 млн. людей; продуктивність промисловості; рівень освіти; патентна активність
Глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index)	64 місце з 141	Інститути; людський капітал і дослідження; інфраструктура; ринковий досвід; бізнесовий досвід; отриманні знання та технології (науково-практичні результати); результати творчої діяльності
Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index)	79 місце з 143	Інституції; інфраструктура; макроекономічне середовище; охорона здоров'я та початкова освіта; вища освіта та професійна підготовка; ефективність ринку товарів; ефективність ринку праці; розвиток фінансового ринку; технологічна готовність; розмір ринку; відповідність бізнесу сучасним вимогам; інновації

Складено за [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7]

злиттям влади та капіталу, що зумовлює низький рівень ділової етики в країні.

Надмірне бюрократичне втручання у господарську діяльність суб'єктів господарювання є одним із найбільш дестимулюючих чинників розвитку промислового потенціалу. До основних проблем, які виділяють представники бізнесових організацій відносять: надмірна громіздкість дозвільних документів; дублювання функцій дозвільних органів; розмитість етапів дозвільної процедури, що в кінцевому результаті приводить до непродуктивних втрат часу. Проте впродовж останніх років було значно спрощено видачу дозвільних документів, а також процедуру реєстрацію суб'єктів господарювання, що мало позитивний вплив на формування бізнес-середовища в країні.

За індексом простоти ведення бізнесу Україна у 2015 році піднялася в міжнародному рейтингу Світового банку на 96 місце з 112 місця в 2014 р., розташувалась між Філіппінами (95 місце) та Багамськими островами (97 місце). Зазначимо, що даний індекс не враховує такі загальні умови як злочинність, рівень інфляції та розвиток інфраструктури.

Інноваційна складова сьогодні виступає домінантною основою розвитку промислового потенціалу. За значенням інноваційного індексу міжнародного агентства Bloomberg Україна у 2015 році зайняла 41 місце та потрапила у список 50-ти інноваційних економік світу. Цьому досягненню вона в значній мірі завдячує розвитку освітньої діяльності в країні та підвищенню рівня патентної активності.

Проте за значенням глобального інноваційного індексу, який характеризує інноваційний клімат в країні Україна займає 64 місце (у тому числі за такими критеріями як рівень розвитку інфраструктури (112 місце), інститути (98 місце) та ринковий досвід (89 місце)). Одержання зазначених негативних оцінок пов'язано із незадовільними соціально-політичними та регуляторними умовами в країні, що значно знижує конкурентоспроможність національної економіки.

У 2015 році Україна за індексом глобальної конкурентоспроможності зайняла 79 місце, опинившись між Гватемалою (78 місце) та Таджикистаном (80 місце). Надзвичайно негативний вплив на розвиток промислового потенціалу мають низькі значення показників, що характеризують державні закупівлі високотехнологічної продукції (98 місце) та співпрацю між університетами та промисловістю у дослідженнях та розробках (74 місце).

Окреслені проблеми свідчать, що сучасний розвиток промислового потенціалу відбувається

у вкрай негативних умовах зовнішнього середовища, що значно його гальмує та не забезпечує максимальної віддачі від його використання.

Висновки. Таким чином, створення сприятливого середовища для розвитку промислового потенціалу України передбачає формування сприятливих політичних умов (досягнення політичної стабільності та розробка виваженої державної політики), економічних умов (покращення інвестиційного клімату, запровадження економічних механізмів, що сприятимуть процесу євроінтеграції), соціальних умов (зменшення розриву між рівнем реальної заробітної плати та потребами громадян, підвищення чисельності кваліфікованих кадрів у промисловості), інноваційних умов (оновлення технологічної бази промислових підприємств, налагодження зв'язків між наукою та промисловим виробництвом); організаційно-управлінських умов (застосування адміністративних заходів для розмежування влади і бізнесу), нормативно-правових умов (стабільність законодавчої бази, гарантія захисту прав власності, високий рівень правопорядку в державі). Зовнішнє середовище слід розглядати як складну, динамічну систему, елементи якої перебувають у збалансованій взаємодії в напрямі досягнення єдиного вектора розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Heritage Foundation: офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.heritage.org/Index/Country/Ukraine>.
2. Рейтинг інвестиційної привабливості країн світу International Business Compass за 2015 рік [Електронний ресурс] / BDO. – Режим доступу: <http://www.bdo-ibc.com/index/global-comparison/overall-index/>.
3. Офіційний сайт Transparency International [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.transparency.org>
4. Doing Business 2015 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>.
5. Bloomberg помістив Україну у топ-50 інноваційних економік світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2016/01/19/7095939/>.
6. Глобальний інноваційний індекс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://informal.com.ua/ratings/ukrajina-usvitovyh-rejtyngah-hlobalnyj-innovatsijnyj-indeks/>
7. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2015-2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/rozyciya-ukrayiny-v-rejtyngu-krajiny-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-0>
8. Європейська Бізнес Асоціація : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eba.com.ua/uk/about-eba>.